

ВЕЛИКА СРБИЈА

LA GRANDE SERBIE

БРОЈ 10 лепта.

ОДБОР

БРОЈ 10 лепта.

Тајна превратна организација

Њен постанак и смисао

9. маја 1911. године потписали су у Београду један необичан правилник седам лица — пет официра: генералштабни мајор Драгутин Димитријевић, пок. Илија Радивојевић пешадиски мајор, коњички капетан Велимир Вемић, пок. Војислав Танкосић и Чедомир Поповић пешадиски капетани, и два цивилна грађанина: Богдан Раденковић, чиновник Министарства Спољних Послова и пок. Љуба Јовановић, новинар. Тим потписом они су основали тајно друштво револуционарнога и терористичкога карактера под именом „Уједињење или смрт“, које је после прозвано Црна Рука. Своме друштву дали су обилжачи за маску, као тобожњи циљ, активан, енергичан национални рад.

На таким тајним националним пословима радило се и дотле у Србији. Истина није било за то читавих друштава. Што је било патриотских удружења („Друштво Светога Саве“, „Народна Одбрана“, „Друштво за помоћ Србима из Старе Србије и Македоније“ и друге) сва су била јавна; али је било у разна времена одбора — па и пододбора где је требало ради посла (у Ужицу, Врању) — који су били тајни и тајно радили на спремању или стварању ослобођења народнога. Па ипак беше разлике између саме тајности ранијих одбора и тајности новог друштва. Стари су одбори били тајна за остали свет, нарочито за иностранство, али не за честите Србе, најмање за српске државне власти; управо одбори су и оснивани, и постојали су, и радили су са знањем и одобрењем представника државних; „Уједињење или смрт“ било је установа која не само није ни пријављена Влади, него се од ње крила најбрижљивије.

То је по свему не само била сумњива појава, пуна разних погипли које у будућности могу искочити за државне интересе, него још појава недопуштена и кажњива.

Устав Краљевине Србије (члан 25) и закон о зборовима и удружењима до-

пуштају и обезбеђују најширу слободу удруживања српским грађанима, али се тражи од њих као битна и претходна погодба, па да се тим правом могу у опште користити — јавност. Свако друштво дужно је пре свега објавити статуте и имена чланова своје управе (чл. 37 закона). Зато кривични законик забрањује изрично тајна друштва; а оне који се о ту забрану огреше кажњава § 102: „Учасник друштва, које би своје суштествовање, своју целу или своје уређење од постојећег у земљи правителства крило, или које би за целу и задатак имало буди какве мере правленија, које би ово у земљи предузимало, као и извршење закона незаконим средствима сметати, осујећавати и обеснаживати, — да се казни затвором до две године, а коловође затвором од шест месеци до три године“. У истом смислу говори и закон о зборовима и удружењима (чл. 35, 37). Свакојак поводом супротности између ове одредбе и свог основног карактера, друштво је предвидело апсолутну тајност како за само своје постојање тако и за све остало: уређење, рад, чланове. Тога ради је предузето много подесних мера па су шта више оснивачи чланом 14. друштвенога пословника за онога ко друштвену тајну прокаже прописали не мање него смртну казну, не правећи разлику да ли је откриће учињено српским или каквим било другим властима: „Чланови организације дужни су чувати у највећој тајности како своју групу тако и саму организацију. Тајне организације не смеју се ни по цену највећих мука издати јер се издајство казни смрћу“.

Однос организације према држави српској казује се задатком који она себи поставља у члану 4 ом: да она „према карактеру (револуционарном) свега бића утиче на све службене факторе у Србији као Пилемонту“. Тај се однос види и у овој одредби другог једног члана (28 ог): „Сваки је члан дужан да над-

лежним путем доставља оно што дозна, како приватно тако и у службеној функцији његовој, а има интереса за организацију“. Другим речима организација ставља у дужност својим члановима да јој достављају и државне тајне, које би они, ако су чиновници, дознали „у службеној функцији“, дакле да шпијунирају и издају државне тајне, а то издавање, у интересу државне безбедности и других великих државних интереса, кривични закон наше земље, као и законици свих земаља, сматра као злочин и кажњава тешким казнама. Правилник организације начинио је дакле у напредне чланове злочинцима које ће после државни органи и судови гонити по дужности.

У осталом то је у духу чл. 29. правилника који прокламује: „Интерес организације стоји над свима осталим“, дакле и над опште народнима и над свима државним!

А како је друштво имало радити, кака средства употребљавати казале су одредбе члана 32. правилника: „Организација према потреби може новац набављати и принудним путем. Одобрење за овакве поступке даје Верховна централна управа у земљи, или покрајинске управе у својим покрајинама“. Залуду је дакле устав прогласио да је српском грађанину „својина неповредна, ма какве природе била“ (чл. 16), ево се најшоше људи који му то право и јемство одједном прекоше. Али они не гледаху друшћује ни сам живот човеков. Члан 33. њихова „устава“ вели: „При изрицању смртне казне Верховна централна управа руководиће се једино тиме, да она буде поуздано извршена, без обзира на средства која ће се при томе употребити“. Ни ту дакле Србину не помаже што му се земаљским уставом и законима обећава да се нема бојати глави, ако сам не ради озлу туђем, да се чак ни кривом не може ништа друго него ако суд, и то само надлежан суд, угарди његову кривицу па га он осуди по закону, и само по закону.

Човеку памет стаје, кад помисли да су се онаке

речи могле написати хладно, после дужег саветовања, у напредној престоници једне правне државе, па што је још горе да је међу потписницима статута којим се предвиђало и наређивало отимање туђе својине и бесудно убијање људи било и лице које је тада уједно било командант целокупне српске жандармерије! А залуду у тој истој змљи законик таке отимаче и убојице кажњава обилжним, великим, и самим највећим казнама, у тежњи да личну и имовну безбедност српских грађана и сваке живе душе у Србији брани од сваке на-

пасти. Напротив све те сталне брига српских законодаваца она седморица људи олако пребринуше, и само се постараше наредити да се тобожњи кривац има „поуздано“ уклонити са свега „без обзира на средства која ће се при томе употребити“.

А каквим су плодом уродиле ове одредбе после на делу, показало се доста на суду у Солуну, и ако ће се права слика тога истом доцније моћи сагледати, а права се и цела истина неће никада ни моћи дознати: мрак је много и много за увек покрио.

Покушај атентата

На Главну Државну Благајну у Медови

(Из стенографских бележака у Војном Суду за Официре)

(2)

Председник пук. П. Мишић: нешто причао о Француској Револуцији, и ја се не сећам да сам му казао ове речи. Дакле, он је мени причао како је то било за време Француске Револуције, а не ја њему. Ја њему нисам ни спомињао ту Француску Револуцију. Том приликом ми је г. Левић казао, како ја могу увек на њега рачунати.

Председник пук. П. Мишић: Дакле, и он би ушао у вашу „Владу Народних Савета“? (Смех у публици).

Олт. пуков. М. Миловановић: Може бити, за то не знам. Ја сам пак онда користио прилику, и променио сам код њега нешто српских пара у дражме. Тако исто користио сам се његовом љубавношћу, те сам пратио у Ницу моме оцу 1000 франака.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: По чајем сте одобрењу и овлашћењу тражили да Вам се повери државна готовина?

Олуужени пук. М. Миловановић: Ја то нисам ни тражио. Ја сам Вам казао како је то било. Нити сам имао овлашћење, да тражим од кога педесет милиона, нити сам ја то тражио.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: Шта сте нам сравади са том готовином да уредите?

Олуужени пук. М. Миловановић: Ја сам Вам то већ објаснио. Ја сам рачунао, да ће се касом да пођу народни посланици, нешто су они то и тражили, и као што је био говор, и да ће они да финансирају војску, пошто онда везе са владом није било.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: Јесте ли овај захтев, да Вам се повери државна готовина, у-

После колико је дана то било? **Олуужени пук. М. Миловановић:** То је било после три или четири или пет дана, не сећам се тачно. Ја сам том приликом питао Миљивоја Зечевића, где су народни посланици, и где је Н. Н. он ме ухвати под руку и рече: »Да си ти жив и здрав, ево их у лађу.« Ја одем после тога на штек, и тамо сам затекао г. г. народне посланике: (наводи имена четворице посланика) и још неке који су били за штеку, а г. Н. Н. већ је био ушао у лађу. Ја дозовем г. Н. Н. саштека и упитам га: »Је ли то, г. Н. — у, онај наш споразум, да се прво укрцају у лађу деца и жене, па тек онда народни посланици?« А он ми са лађе одговори, да му је пуковник г. Неђић казао, да ће доћи две до три лађе: »Црвеног Крста« и да ће се у њих моћи укрцати и жене и деца, а да те лађе не би смеле да приме народне посланике, да се у њих укрцају. Пошто нарочито нисам на полагао на то, да ли они иду са касом заједно, то се опростим и пођем, а г. У. У. ми онда рече: »Г. Миловановићу, ако не будем могао да се укрцам у лађу, да дођем код Вас па да идем са Вашим штабом?« Ја сам му одговорио да може, и да сутра у 7 сати изјутра полазим са мојим штабом из Љеша.

На Крфу сам се нашао са г. Азрмом Левићем, који ми приђе веома љубазно, и казао ми је: »Ала сте ме грдно били углашили, г. Миловановићу! Ишао сам и код адмирала Трубрица, да му оставим касу на чување.« И онда ми је заиста

нешто причао о Француској Револуцији, и ја се не сећам да сам му казао ове речи. Дакле, он је мени причао како је то било за време Француске Револуције, а не ја њему. Ја њему нисам ни спомињао ту Француску Револуцију. Том приликом ми је г. Левић казао, како ја могу увек на њега рачунати.

Председник пук. П. Мишић: Дакле, и он би ушао у вашу „Владу Народних Савета“? (Смех у публици).

Олт. пуков. М. Миловановић: Може бити, за то не знам. Ја сам пак онда користио прилику, и променио сам код њега нешто српских пара у дражме. Тако исто користио сам се његовом љубавношћу, те сам пратио у Ницу моме оцу 1000 франака.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: По чајем сте одобрењу и овлашћењу тражили да Вам се повери државна готовина?

Олуужени пук. М. Миловановић: Ја то нисам ни тражио. Ја сам Вам казао како је то било. Нити сам имао овлашћење, да тражим од кога педесет милиона, нити сам ја то тражио.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: Шта сте нам сравади са том готовином да уредите?

Олуужени пук. М. Миловановић: Ја сам Вам то већ објаснио. Ја сам рачунао, да ће се касом да пођу народни посланици, нешто су они то и тражили, и као што је био говор, и да ће они да финансирају војску, пошто онда везе са владом није било.

Судија п. пук. Ј. Јовановић: Јесте ли овај захтев, да Вам се повери државна готовина, у-

Нове књиге

Ишле су из штампе и пуштене су у продају ове књиге:

Са српског фронта. Од Ђ. Личковића. Цена 0'50 д.

На помоћу. Од Ива Ђипића. Цена 1'50 д.

Косово или Бој на Косову 1389. год. у народним песмама. Цена 1. дин.

Црква. Српска читавка. Приређила Љубица Карчевићева и Василија Качандоновићева. Цена 0'70 д.

Ружа. Српска читавка. Приређила Љубица Карчевићева и Василија Качандоновићева. Цена 1'50 д.

Вожур. Српска читавка. Приређила: Љуб. Карчевићева и Василија Качандоновићева. Цена 1'50.

Књиге се могу добити:

1) Код издавача Николе Л. Брајила, новинара, у уредништву «Велике Србије» у Солуну, на чију се адресу треба обратити и за распродају;

2) Код г. С. Стефановића цивиља, на служби при Финансијској Делегацији у Солуну;

3) У српској књижари М. Ристивојевића улица Николас 35 уз ресторацију Београд.

4) На фронту налази се г. М. Богдановић, фотограф, до својега престола у и врши продају.

Сифилис и све венеричне болести лечи са потпуним успехом

Директор болнице венеричних болести у Солуну

Д-р Арист. Христодулу

прима у својој клиници од 3 до 6 и по час. по подне.

Улица Египатија бр. 314.

Зубна лекарска клиника „НОВА СРБИЈА“

г. Аспанидиса, хирург-зубног лекара, дипломира у Паризу Улица ИГН-ТИЈА бр. 213.

Савремено лечење свих болести уста, десни и зуба помоћу електрицитета;

Вађење зуба без икаквог бола са нарочитим леком;

Грађење вештачких зуба свих система, који су у употреби у целој Европи и Америци, а од нарочитог техничара, који је учио и дуго година радио у Америци.

Посво загарантован одвојено зараде и солидности и по врло повољним ценама.

Савршена чистоћа и антисептика.

СИНОВИ Г. А ЕРРА И КО ЛТД. СОЛУН

НАЈВЕЋЕ СТОВАРИШТЕ:

Позамантерије, чарапа, бижутерије, мириса, чипака, пантлика, платна мушета Париских артикала, женске конфекције, гвожђарије итд.

— ЦЕНА УТВРЂЕНА —

Продаја на велико и на мало по истој цени.

Ко једном попуши цигарету „Салоника“ тај ће се уверити о њеној каквоћи зато:

Препоручујемо г. г. пушачима да и даље пуше само цигарете из прве и највеће фабрике цигарета

„Салоника“

Каиро — Александрија — Солун

Најбоље и најкусније цигарете и дуван свих врста.

Награђена првом највећом наградом на изложби у Филадельфији

На продају у свима дуваницницама, нарочито „Миродато“ и дуван за луле.

Париска хируршка и на клиника
Др. Х. Салтиел и С. Арама
Са париског универзитета

Најмодернији зубно-технички радови извршују се у кратком року и најсолидније.

СОЛУН, улица Птоломеон 37, угао
улице Венизелос 97.

Част нам је ставити до знања српској војсци и српској публици, да смо у Солуну, морско пристаниште — кеј, улица Николас 35, отворили

СРПСКУ РЕСТОРАЦИЈУ „БЕОГРАД“

где се кувају само српска јела, а нарочито недељом српска гјбаница. Потрудили смо се и набавили чиста природна вина талијанска, француска и грчка такође и француски и грчки коњак.

За сваки дан: гулаш, булбастаја и пржева риба за доручак од 8 сати пре подне.

Јела чисто српска са свињском машћу. Сервирање банкета прима по умереној цени.

Препоручујући се српској војсци и публици молимо је за посету.

С особитим поштовањем,
Ђира Васић, трг. Београђанин
Васа Златаревић, ресторатер.

Српско Трговачко друштво а. Д. СОЛУН

Улица Победе бр. 11, на кеју до биоскопа „Лете“.

Обавља све банкарске, трговачке и транспортне послове. Врши обичне и телеграфске новчане исплате за Швајцарску и све Савезничке државе.

Врши на својој благајни мењање — размену свих новчаних монета по повољним дневним курсевима.

Прима транзитну робу у своје транзитне магацине — артпоте у Солуну.

Прима новац на штедњу и чување.

Обавештења бесплатно.

УПРАВА.

Талијански магацин

У улици Франк 32, отворен је талијански магацин и снабдевен војничким потребама — профитантом.

Продаја искључиво савезничким трупама.

ПРОДАЈА У ТАЛИЈАНСКОЈ МОНЕТИ
а у осталој по курсу.

Улица Франк бр. 32. — Солун.

СПЕЦИЈАЛИСТА ЗА УНУТАРЊЕ БОЛЕСТИ

Др. АЛЕКСАНДРИДЕС

Управник болнице за заразне болести

Прима сваког дана од 11—12 пре и од 5—6 по подне у француској апотеци ул. Франк бр. 35. — у згради француске болнице — а од 2—4 по подне у својој стани, ул. престолонаследника Ђорџа бр. 35. — уредно ул. са булеваром краља Константина.

Поткожно убризгавања Неохатварала као и новог француског препарата „Галил“ противу сифилиса.

Уредништво „Вел. Србије“ прима огласе по умереној цени.

Путнички базар — српски магацин
СОЛУН, на излазу преко пута главне железничке станице

Има стално велики избор прворедних намирница:

Пића, слаткиша, сатова и разних других артикала потребних за кућу, пут, положај, менаџе кантине и т. д.

Продаја на велико и детаљ.

Цене утврђене и умерене.

Услуга брза и тачна.

ФАБРИКА ЦИГАРЕТА „НЕСТОС“

НАЈВЕЋА НА ОРИЈЕНТУ — 500 РАДНИКА

Специјалитети:

Нестос Кики	дин.	1'---
„ Гиубек	„	0'80
„ Јаки	„	0'65
„ Аџрос	„	0'50